

rijksuniversiteit
groningen

faculteit economie
en bedrijfskunde

In the LEAD

Achtergrondinformatie Leiderschap verduurzaamt

Op weg naar een CO₂ neutrale
Gemeente Groningen in 2030

Prof.dr. Harry Garretsen en Prof.dr. Janka Stoker

Expertisecentrum *In the LEAD*

September 2023

Achtergrond

In april 2022 werden 100 steden uit de lidstaten van de Europese Unie (plus 12 steden uit geassocieerde landen) geselecteerd om deel te nemen aan de EU-missie: 100 klimaatneutrale steden in 2030. De gemeente Groningen is één van deze steden, en (al enkele jaren) volop bezig om vorm en inhoud te geven aan het bereiken van deze ambitieuze transitiedoelstelling.

Een van de (meest) kritische succesfactoren bij dergelijke grote transitie- of verandervragen is effectief leiderschap. Het bereiken van het doel om klimaatneutraal te zijn, vereist leiderschap van veel verschillende actoren in formele en informele posities in de gemeente: politiek en bestuurlijk binnen en buiten de gemeente zelf, maar ook binnen bedrijven en not-for-profit organisaties, en, last but not least, binnen wijken en gemeenschappen.

De Rijksuniversiteit Groningen zal vanuit het leiderschaps-expertise centre *In the LEAD*, (zie: <https://www.rug.nl/inthelead/>) in samenwerking met het Like!Me Living Lab (<https://www.rug.nl/about-ug/organization/collaboration/research-collaboration/onderzoekenergietransitie/>) middels onderzoek en interventies, de gemeente Groningen ondersteunen bij het bereiken van dit doel. *In the LEAD* is onderdeel van een internationaal netwerk van universitaire leiderschapscentra, de Global Leadership Centres Roundtable (GLCR, zie: <https://www.glcroundtable.org/index.php>). Ook andere leiderschapscentra (met name Aarhus, Frankfurt en Leiden/Den Haag) die deel uitmaken van de GLCR, zijn gevestigd in EU steden die behoren tot de top-100 van steden/gemeenten op de EU lijst, en zullen derhalve bij dit onderzoek betrokken zijn door voor 'hun' stad soortgelijk onderzoek te doen. Uitwisseling van bevindingen en leren van elkaar is uitdrukkelijk onderdeel van dit project, ook gezamenlijk met de betreffende gemeentes.

Onderzoeksthema's

De centrale vraag in dit project is hoe leiderschap een positieve invloed kan hebben op het vermogen van steden om, samen met burgers en andere belanghebbenden, de CO₂-uitstoot te verminderen en het doel van klimaatneutraliteit in 2030 te realiseren. In overleg met de gemeente is vastgesteld dat we daartoe met twee overkoepelende en samenhangende thema's aan de slag gaan:

1. Burgerparticipatie ('citizen engagement')
2. Publiek leiderschap

We sluiten daarmee niet alleen aan op de wens van de gemeente, maar ook op de twee onderzoeklijnen van de GLCR die rond deze thema's respectievelijk in Frankfurt en Aarhus/Den Haag ontwikkeld worden en deels al zijn.

Doel van het project en deliverables

Dit project heeft als doel kennis en toepasbare inzichten te vergaren over de twee bovenstaande thema's die van belang zijn bij de beoogde energietransitie van de gemeente Groningen.

Concreet betekent dit voor de deliverables per deelproject het volgende:

Deelproject 1 - burgerparticipatie

1. Inzichten over de bereidheid van burgers om actief bij te dragen aan de energietransitie;
2. Inzichten over de rol van (gemeentelijk) leiderschap om die bereidheid te vergroten;
3. Een rapport met concrete aanbevelingen en handvaten voor het beleid en interventies rondom burgerparticipatie bij de energietransitie.

Deelproject 2 – publiek leiderschap

1. Inzichten over randvoorwaarden en kritische succesfactoren voor publiek leiderschap vanuit de verschillende stakeholders, uitgewerkt in een rapport en/of presentatie;
2. Een rondetafelconferentie, waarbij de bereidheid van stakeholders om bij te dragen aan dit gewenste publiek leiderschap wordt vastgesteld;

3. Concrete acties en vervolgstappen om publiek leiderschap succesvol vorm te geven.

Toelichting op de twee deelprojecten

Voor deelonderwerp 1 sluiten we aan voornamelijk aan bij het onderzoek dat in Frankfurt plaatsvindt. In dit project, getiteld “Leading by example – the causal effect of credible action by local government on citizens’ motivation and beliefs about others to fight climate change”¹, zijn inmiddels de eerste data verzameld. In lijn daarmee zullen wij in dit onderzoek in Groningen een vergelijkbare studie uitvoeren, waarbij we een meting doen onder burgers. Het zal daarbij gaan om hun attitudes, voorkeuren en gedrag als het gaat om de CO²-uitstoot in de gemeente te reduceren en de rol van burgers hierbij.

Het onderzoek in Frankfurt leidt tot een aantal concrete inzichten, namelijk over de motivatie van burgers om zelf actief iets te doen tegen klimaatverandering. Specifiek kijkt dit deelproject daarbij ook naar het leiderschap dat de gemeente hierbij kan inzetten. We onderzoeken de invloed van de gemeente op de motivatie van burgers, door te bekijken of informatie over lopende en toekomstige activiteiten van de gemeente om klimaatverandering tegen te gaan, bekend zijn bij burgers en een rol spelen in hun besluitvorming (oftewel ‘leading by example’).

In deelproject 1 gaan we, bij voorkeur door gebruik te maken van het bestaande Stadspanel, een vergelijkbare meting opzetten als in Frankfurt– daarbij uiteraard gebruik makend van hun eerste bevindingen. Op basis van de resultaten zal een onderzoeksrapport worden opgesteld. Dit rapport bevat concrete aanbevelingen en handvaten voor het beleid en interventies rondom burgerparticipatie bij de energietransitie. Op basis hiervan zouden we graag voor de periode 2026-2030 een aantal vervolgstudies ontwikkelen, waaronder ook veld- en gedragsexperimenten. De financiering van dit vervolg valt uitdrukkelijk niet onder de onderhavige subsidieaanvraag.

Deelproject 2 gaat over ‘publiek leiderschap’, en betreft de vraag naar de wijze waarop dit soort grootschalige veranderopgaven, met alle verschillende actoren, effectief

—
¹ Zie voor de opzet van het onderzoek: <https://www.socialscisceregistry.org/trials/10608>

kunnen worden geleid. Thema's daarbij zijn o.a. publieke regie, multi-level leiderschap in de stad, en effectieve samenwerking tussen overheid en bedrijfsleven. We zullen daarbij inzoomen op effectief leiderschapsgedrag, en in sterke mate gebruik maken van soortgelijk op te zetten of reeds verricht onderzoek in Den Haag² en Aarhus³.

In Den Haag is inmiddels een project gestart door het Leiden Leadership Centre rondom multi-level veranderleiderschap rond de doelstelling van klimaatneutraliteit in 2030. Specifiek wordt inzicht verkregen in de effecten van leiderschap op veranderprocessen, in de vraag hoe de verandering op de lange termijn kan worden geborgd/verduurzaamd, en in de vraag welke leiderschapsgedragingen hieraan kunnen bijdragen.

In Groningen zal dit deelproject 2 er vergelijkbaar uitzien. We doen een meting onder alle bestuurlijke partijen en ook 'ontvangers' van leiderschap. Deze meting omvat zowel een survey als interviews. De resultaten hiervan zijn input voor een ronde-tafel bijeenkomst met deze stakeholders, waarin de resultaten m.b.t. de randvoorwaarden en succesfactoren van publiek leiderschap in Groningen gedeeld worden. Op basis hiervan wordt de bereidheid van stakeholders om bij te dragen aan dit gewenste publiek leiderschap vastgesteld, en worden gezamenlijk concrete acties en vervolgstappen bepaald om publiek leiderschap succesvol vorm te geven voor de periode 2026-2030.

² Zie <https://www.universiteitleiden.nl/governance-and-global-affairs/leiden-leadership-centre>

³ Zie <https://ps.au.dk/en/cpl>